

SƏNƏTŞÜNASLIQ

UOT 792.03

ƏLİ QƏHRƏMANOV

YASƏMƏN RAMAZANOVA: NAXÇIVAN TEATRİNİN AKTRİSASI VƏ
İLK QADIN REJİSSORU

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Yasəmən Allahvedı qızı Ramazanovanın həyat və səhnə fəaliyyətindən bəhs olunur. Onun Naxçıvan səhnəsində Xuraman ("Vaqif"-S.Vurğun), Süsən-Sünbül ("Adamın adamı"-Anar), Nazlı ("Ölülər"-C.Məmmədquluzadə), Zərgül ("Haray səsi"-Hüseyn Razi), Xumar ("Mənim tanrım gözəllikdir, sevgidir"-K.Ağayeva), İsmət, Göyərçin, Nina ("Ana", "Uçurum", "Şeyx Sənan"-Hüseyn Cavid), Zəfəra ("Qaraçılar"-A.Puşkin), Seda ("Bəxt üzüyü"-V.Səmədoğlu), Gülaçar ("Atabəylər"-N.Həsənzadə), Qəmzə ("Adı sənin, dadı mənim"-S.Dağlı), Nərgiz ("Əlincə qalası"-H.Arzulu), Humay ("Komsomol poeması"-İsgəndər Coşğun), Gülnaz, Telli ("O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan"-Ü.Hacıbəyov), Hicran ("Hicran"-Sabit Rəhman), Nazan ("Yad qızı"-O.Kamal), Turxan ("Dəli İbrahim"-T.Oflazoğlu), Lamiyə ("Dosaqdan qəlbə"-R.N.Güntəkin), Hilal ("Qəribə adam"-N.Hikmət), Korifey ("Elektra"-Sofokl), Alina ("Astana"-A.Dudarev)... kimi yaratdığı obrazlardan söhbət açılmışdır. Həmçinin, Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında və Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrında quruluş verdiyi tamaşalara nəzər yetirilmişdir. Kukla teatrının Beynəlxalq Festivalarda təmsil olunması da izlənməmişdir.

Açar sözlər: *Yasəmən Ramazanova, direktor, bədii rəhbər, teatr, aktyor, tamaşa, dram, səhnə.*

Adlı-sanlı bir memar və rəssam illərlə zəhmət çəkib, qurub, yaratdığı əzəmətli binanı, yağlı boya ilə çəkdiyi şəkili bir də nəzərdən keçirir və onun xalq üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu təsəvvürünə gətirir, bundan yeni ilham və qüvvət alır. Aktyorlar da belədir. Səhnədə yaratdığı yüzlərlə müxtəlif xarakterli obrazları nəzərində canlandırdıqca, aktyorun yaradıcılıq eşqi bir daha yüksəlir. Axı, aktyor öz sənətləri ilə tamaşaçıların maariflənməsinə, onların dünyagörüşünün, zövqünün formalaşmasında mühüm rol oynayır. Belə sənətkarlardan biri də Yasəmən Allahverdi qızı Ramazanovadır.

Artistin ömrü nə qədər uzun və ya qısa olursa-olsun, onun istedadını yaşadığı illərin sayı və hətta yaratdığı səhnə obrazlarının sayı ilə ölçmək olmaz. Sənətkarın işində ən başlıca cəhət keyfiyyətdir. Başqa peşələrə nisbətən artist istedadının keyfiyyət göstəricilərinin dəqiq meyan yoxdur. Lakin bununla belə hər hansı bir aktyorun yaratmış olduğu obrazlar həmin aktyor haqqında daha dəqiq və ətraflı mühakimə yürütməyə imkan verir. Yasəmən Ramazanova da rahatlıq bilməyən, daim axtarışda olan, yeniliyə can atan və həmişə irəliyə-sabaha baxan bir aktyordur.

Yasəmən Allahverdi qızı Ramazanova 1958-ci il yanvar ayının 25-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Babək rayonunun Tumbul kəndində dünyaya göz açmış və beş yaşında olarkən ailəsi Naxçıvan şəhərinə köçdüyündən ilk təhsilini Nəsrəddin Tusi adına Naxçıvan şəhər 9 sayılı orta məktəbdə (1965-1975) alır. Orta məktəbdə təhsil aldığı illərdə ədəbiyyat müəllimi İslam Əliyev Yasəmənə ədəbiyyatla, incəsənətlə maraqlandığını hiss etmiş və onu müasir və klassik əsərləri daim mütaliə etməyə sövq etmişdir. Yasəmənə ən çox sevdiyi və dönə-dönə əsərlərini müraciət etdiyi ədəbi şəxsiyyətlər isə Cəfər Cabbarlı, Hüseyn Cavid və Fridrix Şiller idi. Gültəkin, Solmaz, Sevil, Almaz, Xumar, Sevdə, Südəbə, Amalya Yasəmənə ideal qəhrəmanlar idi. Bu surətləri həmişə o, qəlbində yaşadır. Yasəmən hiss edirdi ki, ideal sandığı bu qəhrəmanlarla nə vaxtsa, nə zamansa görüşəcək. Amma bilmirdi harada, hansı vaxtda, hansı zamanda.

Aydın, səlist diksiyası olduğuna görə Yasəmən orta məktəbi bitirəndən sonra bir müddət Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində təcrübəçi diktör, Naxçıvan şəhər Mədəniyyət evindəki “Gənclik” xalq teatrında rejissor assisteni vəzifəsində işləyir. O, 1976-cı il fevral ayının 13-də ilk dəfə “Gənclik” xalq teatrının səhnəsində Üzeyir Hacıbəyovun “Arşın mal alan” musiqili komediyasında Telli rolunda çıxış edir. Daha sonra yenə həmin əsərdə Gülçöhrə rolunda oynayır. Burada bir-birinin ardınca İsgəndər Coşğunun “Komsomol poeması” dramatik əsərində Humay, Səməd Vurğunun “Vaqif” mənzum dramında Xuraman, Seyfəddin Dağlının “Adı sənin, dadı mənim” əsərində Qəmzə, Cəlil Məmmədquluzadənin “Kamança” əsərində Zeynəb obrazlarını yaradır. Cəlil Məmmədquluzadənin “Kamança” əsərinin tamaşasına 8 dekabr 1976-cı ildə Bakıda Aktyor evində də baxış keçirilir.

Naxçıvan teatrının baş rejissoru Vəli Babayevin təşəbbüsü ilə Yasəmən 1977-ci ilin yanvar ayında Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrına gətirilir. Həmin vaxtdan o, teatrda işləyir və burada özünəməxsus rollar yaradır. Burada ilk dəfə Anarın “Adamın adamı” tamaşasında (13 fevral 1977) Süsən-Sümbül rolunda çıxış edir. Daha sonra Cəlil Məmmədquluzadənin “Ölülər” əsərində Nazlı, Hüseyn Razinin “Haray səsi” pyesində Zərgül obrazlarını yaradır. Həyatını teatra bağlayan Yasəmən hiss edir ki, yaxşı sənətkar olmaq üçün mütləq teatr təhsili almalıdır. Odur ki, o, 1977-ci ildə M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun “Dram və kino aktyorluğu” fakültəsinə daxil olur.

Yasəmən Ramazanova Mirzə Ağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda oxuduğu zaman böyük teatr xadimi, professor Rza Təhmasibdən, Əlabbas Qədirovdan teatr sənətinin sirlərini – obrazla necə yaşamağı, onunla necə rəftar etməyi, sənəti qəlbən sevməyi öyrənir. İnstitutun teatr studiyasında bir-birindən maraqlı obrazlar yaradır. Cəfər Cabbarlının “Oqtay Eloğlu”sunda Sevər (Oktay rolunda Əlabbas Qədirov), “1905-ci ildə”sində Sona, İlyas Əfəndiyevin “Məhv olmuş gündəliklər”ində Fəridə, Səməd Vurğunun “Xanlar”ında Qızıyətər, Aleksandr Puşkinin “Qaraçılar”ında Zemfira, Nodar Dumbadzenin “Darıxma ana”sında Vita institutun teatr studiyasında Yasəmən yaratdığı ən yaxşı rollarındandır. Tələbəlik illərində o, müəllimlərindən – İsmayıl Dağıstanlı, Könül Axundova, Mehdi Məmmədov, Adilə İsmayılova, Turan Caviddən teatr sənəti ilə bağlı məsləhətlər alır. Sənət müəllimlərinin tələbkərligi onun gənc aktrisa kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır. “İkinci kursda oxuyarkən Mehdi Hüseynin “Alov” televiziya tamaşasında yaratdığı sadə qəlbli, təvazökar Səriyyə obrazı onu respublika tamaşaçılarına tanıtdırır” [4, s. 261].

Yasəmən 1981-ci ildə ali təhsilli aktrisa kimi qəlbində əzizlədiyi obrazlarla görüşmək üçün doğma teatrına qayıdır. O, burada Çingiz Aytmatovun “Fudzi dağında qonaqlıq” əsərindəki Ənbər rolunda çıxış edir. Bu obraz Yasəmən tərəf müqabillərində, eyni zamanda tamaşaçılarda ona qarşı inam oyatmaq imkanı verir. Naxçıvan teatrının ikinci səhnəsi olan Cavid Poeziya Teatrı gənc aktrisanın daxili potensialını bir daha üzə çıxarır. Cavid Poeziya Teatrında Kəmalə Ağayevanın “Mənim tanrım gözəllikdir, sevgidir” əsərində Yasəmən dörd rol – Xumar, Sevən qız, İkinci aktyor, Saqi rolları üzərində apardığı axtarışlar öz bəhrəsini verir. Bu tamaşada o, xoşagəlim, maraqla izlənən surətlər yaradır. Aktyorun bu səhnədə yaratdığı Hüseyn Cavidin “Ana” faciəsində İsmət, “Uçurum” əsərində Gövərçin, Aleksandr Puşkinin “Qaraçılar” əsərində Zemfira, Rəsul Rzanın “Bir gün də insan ömrüdür” pyesində katibin arvadı rolları onun özünəməxsus dəsti xətti olduğunu göstərməklə, Yasəmən yaradıcılığının çoxşəxəli olduğunu bir daha təsdiq edir.

Yasəmən Ramazanova Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında işlədiyi müddətdə Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” faciəsində- Nina, Vaqif Səmədoğlunun “Bəxt üzüyü” əsərində Seda, Nəriman Həsənzadənin “Atabəylər” dramında

Gülaçar, Eynəli Sultanovun “Sənəm”ində (“Tatarka”) Sənəm, Həmid Arzulunun “Əlincə qalası” pyesində Nərgiz, Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun”, “Arşın mal alan” musiqili komediyalarında Gülnaz, Telli, Sabit Rəhmanın “Hicran” musiqili komediyasında Hicran, Orxan Kamalın “Yad qızı” faciəsində Nazan, Turan Oflazoğlunun “Dəli İbrahim” pyesində Turxan, Rəşad Nuri Gültəkinin “Dodaqdan qəlbə” faciəsində Lamiyə, Nazim Hikmətin “Qəribə adam” pyesində Nihal, Amerika yazıçısı Onilin “Qaraağacları altında məhəbbət” pyesində Abbi, Sofoklun “Elektra” faciəsində Korifey, Aleksandr Dudarevin “Astana” əsərində Alina kimi müxtəlif səpkili obrazlar silsiləsi yaradır. Yaratdığı obrazların psixologiyasını, onların keçirdikləri sarsıntıları Yasəmən maraqlı sənət boyaları ilə tamaşaçılara təqdim edir. Bu obrazlar özünün romantik və lirik övqatıyla, bədii vüsətiylə, realist yozumuyla, ən ümdəsi peşəkarlığıyla aktrisyaya şöhrət qazandırır. Bu obrazların müəllifləri müxtəlif olduğu kimi, o, yaratdığı rollarda da bir-birindən fərqli talelər yaşayır. Yasəməninin oynadığı rollar səmimiyyəti, emosionallığı, orijinallığı ilə fərqlənir, yadda qalır.

Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi, şair-dramaturq Hüseyn Razi Yasəmən xanımın “Elektra” tamaşasında yaratdığı Korifey rolu haqqında yazırdı: “... Gənc istedadlı artist Yasəmən Ramazanovanın başçılıq etdiyi xor dəstəsinin çıxışı bütün səhnələrdə ümumi xarakter xəttindən və əsərin dinamikasından ayrılmazdır. Xorun çıxışı və Korifeyin ifasındakı misralar əsərin ruhuna aydınlıq gətirir və tərəvətini artırır” [1].

Yasəmən Ramazanova öz yaradıcılığını müasir həyatla çıx bağlayır, səhnədə müasir insanların obrazlarını yaratmağa ciddi həvəs göstərir. Artist həyata fəal münasibət bəsləməklə, yaratdığı obrazlarla onun inkişafına bilavasitə kömək etmək istəyir. O, oynadığı hər bir rolda həyat hadisələrinə öz vətəndaşlıq münasibətini, məhəbbət və nifrətini aydın şəkildə təzahür etdirir. Öz qəhrəmanlarını həmişə hərəkətdə, inkişafda göstərir.

Yasəmən xanımın səhnə bioqrafiyasına cazibədarlıq gətirən Orxan Kamalın “Yad qızı” (quruluşçu rejissor Vəli Babayev) pyesində Nazan, gənc rejissor Əsgər Əsgərovun quruluşunda tamaşaya qoyulan Cəfər Cabbarlının “Aydın” dramında Gültəkin, Nəriman Həsənzadənin “Atabəylər” mənzum tarixi-xronikal dramında (Mərahim Fərzəlibəyovun quruluşunda) İncə Xatın uğurla yaratdığı obrazlarındandır. Yasəmən xanım Orxan Kamalın “Yad qızı” pyesindəki Nazan- Yasəmən Ramazanova hər an narahatlıq içərisindədir, kor olmuş zəmanə onu duymur, onu eşitmir. Hətta doğmaları da ona-bu zavallı qadına ögeylik göstərir. Nazanın hər anı faciələr içərisində keçir. Yasəmən yaratdığı qəhrəmanın – Nazanın qəmli-ağrılı, acılı həyatını gözəl hiss edir. Onun sarsıntılarını, fəryadını ustalıqla canlandırır. Nazan–Yasəmən Ramazanova ədalətsizlik, rəzillik dünyasının qurbanı olur.

Cəfər Cabbarlının “Aydın” dramındakı Gültəkinin faciəsini, onun başına gələn müsibəti maraqlı detallarla, təbii ifa yozumu ilə sənətsevərlərə təqdim edir. Onun ifasında ən maraqlı cəhət bu idi ki, aktrisa Gültəkinin faciəsini fərdi faciə kimi deyil, ümumiləşdirilmiş bir faciə kimi təqdim edir. O, həmişə yaratdığı obrazlarını həyatı, inandırıcı və emosional təsir gücünə malik olmasına çalışır. Bir sözlə Yasəməninin ilhamla, sevərək yaratdığı Gültəkin obrazı onun sənət bioqrafiyasına daxil olan incilərdən biridir.

Nəriman Həsənzadənin “Atabəylər” mənzum tarixi-xronikal dramında İncə Xatın obrazı daha ziddiyyətli, qatı boyalı bir səhnə surətidir. Bu hiyləgər, məkrli, xəyanətkar qadının həyatı lüğətində yalnız şər əməllər naqislik birləşib. Taxt-tac uğrunda mübarizə aparan, qanlar tökən İncə Xatın öz iyrenc əməlləri naminə məhv olur. Başdan-başa dramatik nüanslarla əhatə olunmuş, ziddiyyətli ömür yaşamış İncə Xatının çirkin rəzalət dünyasını, şər qütblərini Yasəmən ustalıqla, təbii boyalarla, ifadəli oyunuyla izləyicilərə təqdim edir, tamaşaçıda öz qəhrəmanına qarşı nifrət hissi oyadır.

Romantik, lirik-psixoloji rollara vüsətli səhnə taleyi bəxş edən Yasəmən xanım eyni za-

manda şux-məzəli, satirik boyalı, komik səpkili obrazlar da oynayıb. Bu hal onun digər uğurlu sənət keyfiyyətlərindən xoş soraqlar verir. Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun”, “Arşın mal alan”, “Ər və arvad” musiqili komediyalarında Gülnaz, Telli, Minnət, Səid Rüstəmovun “Beş manatlıq gəlin” (liberettosu Məmməd Səid Ordubadinindir) operettasında Naznaz, osetin dramaturqu Georgi Xuqayevin “Mənim qayınanam” komediyasında Gülbadam, Anarın “Adamın adamı” komediyasında Süsən-Sünbül obrazları şuxluğu, şirinliyi ilə seçilir. Onun yaratdığı bu obrazlar aktrisanın yeni potensial imkanlarını bir daha üzə çıxarır.

Yasəmən Ramazanova Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında fəaliyyət göstərdiyi illərdə onlarla klassik və müasir səpkili obrazlarla qarşılaşmışdır. Yasəmən xanım demək olar ki, Naxçıvan teatrının kollektivi ilə birlikdə respublikamızın bütün bölgələrində qastrolda olmuşdur. O, yaratdığı obrazlarla nəinki Naxçıvan Muxtar Respublikasının zəhmətkeşlərinin, eyni zamanda qastrolda olduğu şəhər, rayonlarda tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdır.

Yasəmən Ramazanovanın yaradıcılığının ən gözəl xüsusiyyətlərindən biri də onun dramaturji materiallara ciddi münasibəti, sözə, mühakiməyə həssaslığıdır. O, teatrın səhnəsindən dilimizin incəliklərini, poeziyamızın qüdrətini məharətlə tamaşaçılara çatdırır. Odur ki, aydın, səlist diksiyaya malik olan aktrisa Naxçıvan şəhərində keçirilən bütün tədbirlərin fəal iştirakçısıdır.

Yasəmən Naxçıvan televiziyası ilə də yaxından əlaqə saxlayır. O, bir çox televiziya tamaşalarında və bədii verilişlərdə öz təbii çıxışları ilə geniş tamaşaçı kütləsinin rəğbətini qazanmışdır.

Bir sənətkar olaraq Yasəmən Ramazanova öz üzərində daim işləyən, sənətinə, şüurlu və ilhamlı münasibət bəsləyən aktrisadır. O, çox gözəl bilir ki, ilham və zəhmət sayəsində yaranan hər bir obraz aktyor üçün həqiqi sənət incisidir. O, bacarıqlı səhnə ustası kimi Naxçıvan teatrında illərdən bəri yaranmış realist ənənələrdən məharətlə yaradıcılığında istifadə edir, lakin onun əsiri olmur. Yasəmən yaradıcılığını yeni sənət prinsirləri ilə zənginləşdirir [3. s. 326].

Yasəmən xanım nəinki sənətin daxili zənginliklərinə, həm də oynadığı bütün obrazların zahiri davranışına da diqqət yetirir. O, bu hərəkətləri ilə səhnəyə sağlam bir övqat, həm də həyatilik gətirir. Onun hər bir hərəkəti, hər bir sözü tamaşa salonunda alqışlarla qarşılır. O, oynadığı surətləri o qədər təbii və real şəkildə canlandırır, elə məharətlə ümumiləşdirir ki, tamaşaçılar həmin obrazların həyatiliyinə qətiyyənlə şübhə etmir.

Yasəmən xanımın sənət aləmindəki fəaliyyəti bunlarla məhdudlaşmır. Çoxillik səhnə təcrübəsindən məharətlə istifadə edərək rejissorluq sənəti sahəsində də özünü sınağa çəkir və bioqrafiyasına rejissorluq da əlavə olunur və Naxçıvanda ilk qadın rejissor kimi imzası teatr tarixinə düşür. Onun İlk müstəqil rejissor debütü 2003-cü ilin 18 fevralında tamaşaya qoyulan Georgi Xudayevin “Mənim qayınanam” komediyası idi. Bundan sonra onun quruluşunda 2004-cü ilin 15 iyununda Abdulla Şaiqin “Yazıya pozu yoxdur”, 2005-ci ilin 9 fevralında Hüseyn Cavidin “Afət” əsəri uğurla tamaşaya qoyulur. Yasəmən xanım “Azər” tamaşasında Şəmsə, Mələksima və VI aktyor rollarında oynayır.

Jurnalist Ruhiyyə Rəsulova Yasəmən xanımdan aldığı müsahibəsindən oxuyuruq: “Necə oldu siz rejissorluq işini üzərinizə götürdünüz?”. Yasəmən xanım: “Mən uzun illərdir ki, teatrda aktrisa işləyirəm. Rejissorluğa isə əvvəldən də meylim var idi. Teatrımızın direktoru bir gün məni çağıraraq bu təklifi etdi. Xeyli tərəddüddən sonra Georgi Xuqayevin teatrın repertuara olan “Mənim qayınanam” əsərinə quruluş verdim... Baş rolunu ifa etməyim isə tərəf müqabillərimlə bir rejissor kimi işləməyimə təkan verdi. Bu tamaşa ilə Muxtar Respublikanın bütün rayon və kəndlərində, eləcə də hərbi hissələrdə çıxış etdik” [5].

Yasəmən xanım Rza Təhmasibin adını daşıyan Şərur xalq teatrında Eynəlibəy Sul-

tanovun "Sənəm" ("Tatar qızı", 29.05.2004) və Georgi Xuqayevin "Mənim qayınanam" (08.10.2004) tamaşalarına da quruluş verir.

Yasəmən teatrın orta nəslinə mənsub olan aktyorlardandır. O, həvəslə yaratdığı klassik və müasir rolları – Gültəkin, Afət, İnanç Xatın, Ceyran xanım yeni məzmununda, yeni düzümdə tamaşaçılara təqdim edir. Bu rollar onun səhnə bioqrafiyasında yeni əlvan, şux səhifələr açır. Yaratdığı rollar, quruluş verdiyi tamaşalar izləyicilərdə belə bir inam yaradır ki, bundan sonra da Yasəmən xanım yüksək mənəviyyətli səhnə surətlərini uğurla yaradacaq və müasir-klassik əsərlərə verdiyi dolğun quruluşları ilə pərəstişkarlarını sevindirəcəkdir.

Yasəmən xanım səhnə ustası olmaqla yanaşı, eyni zamanda bu sahədə gözəl təşkilatçıdır. O, 2005-2018-ci illərdə M.T.Sidqi adına Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrında bədii rəhbər və direktor vəzifəsində işləyir. Onun bu teatrda quruluşunda Gülnarə Kərimovanın "Nəğməkar bülbül" (10.10.2005), Şirməmməd Qüdrətoğlunun "Ağ atlı oğlan" (18.11.2006), Abdulla Şaiqin "Gözəl bahar" (19.03.2007) və "Yazıya pozu yoxdur" (12.04.2008), Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin sifarişi ilə Hüseyn Cavidin "Ana" (13.11.2007), Azərbaycan xalq nağılı əsasında Zaur Vedilinin səhnələşdirdiyi "Təpəgöz" (20.11.2007), Azərbaycan xalq nağılı əsasında Səməd Canbaxşiyevin səhnələşdirdiyi "Cik-cik xanım" (14.09.2009), Səbuhi Hüseynovun "Möcüzəli adanın sakinləri" (28.10.2011), Çinarə Kərimovanın "Nəğməkar bülbül" (12.11.2014) və s. onlarla tamaşalar özünün bədii və orijinal təcəssümünü ilə fərqlənmişdir [2. s. 680]. Aybəniz Ağağızının "Əshabi-kəhf" "Əshabül-kəhf" tamaşası İran İslam Respublikasının Tehran şəhərində Beynəlxalq FƏCF Teatr Festivalında (21.01.2006) və Təbriz şəhərində 1 Beynəlxalq Kukla teatrlarının Festivalında Cəlil Mımmədquluzadənin "Çay dəstgahı" (18.11.2008), Türkiyə Respublikasının Bursa şəhərində Karagöz Kukla və Kölgə Oyunları Festivalında Səməd Canbaxşiyevin "Cik-cik xanım" (11.12.2009), Tacikistan Respublikasının Düşənbə şəhərində Kuklaların fantaziyası 2-ci Beynəlxalq Kukla Teatrlarının Festivalında Canbaxşiyevin "Cik-cik xanım" (19.04.2010) və Düşənbə şəhərində Kuklaların fantaziyası III Beynəlxalq Kukla Teatrlarının Festivalında Səbuhi Hüseynovun "Möcüzəli adanın sakinləri" (15.04.2012) və Kuklaların fantaziyası IV Beynəlxalq Kukla Teatrlarının Festivalında Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" (22.04.2014) uğurla nümayiş olunur. Həmin festivalda Düşənbə şəhər Qadınlar Cəmiyyəti Yasəmən xanımı "İlin qadını" seçirlər.

Yasəmən xanımın quruluşunda Bakı şəhərində Respublika Kukla Teatrlarının həftəsində Abdulla Şaiqin "Gözəl bahar" və S.S.Axundovun "Qaraca qız" hekayəsi əsasında Aybəniz Ağağızının səhnələşdirdiyi "Qaraca qız" (18.06.2008), həmçinin Bakı şəhərində Milli Teatr Festivalında C.Məmmədquluzadənin "Çay dəstgahı" (15.06.2010) və həmin tamaşa Qax şəhərində II Respublika Kukla Teatrlarının həftəsində (19.06.2010) Muxtar Respublikanı təmsil etmişdir.

Yasəmən xanım Kukla teatrında işlədiyi müddətdə də Naxçıvan teatrı ilə əlaqəsini kəsməmiş, teatrda Kamran Quliyevin quruluşunda hazırlanan Əli Əmirlinin "Ağa Məhəmməd şah Qacar" tamaşalarda Ceyran xanım rolunda çıxış edir. O, hazırda Naxçıvan teatrına fəaliyyətini davam etdirir.

Yasəmən Ramazanova fəal ictimaiyyətcidir. Dövlətin bütün qərar və göstərişlərinin xalq arasında yayılmasında, təbliğ edilməsində fəal iştirak edir. O, Muxtar Respublika zəhmətkeşlərinin ən çox sevdiyi sənətkarlardandır.

Yasəmən Ramazanovanın həyatında uğurlu günlər çox olub. O, Azərbaycan Komsomolunun XXXI, XXXII, Ümumittifaq Komsomolunun XIX qurultaylarına nümayəndə seçilib, Azərbaycan Komsomolu Mərkəzi Komitəsinin üzvü olub. Yasəmən xanım teatr sənətinin inkişafında xidmətlərinə görə 1987-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar artisti, 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 2008-ci ildə Respublikanın Xalq

artisti adlarına, 2005-ci ildə isə Prezident mükafatına layiq görülüb.

ƏDƏBİYYAT

1. Hüseyn Razi. Ədalətin təntənəsi. "Sovet Naxçıvanı" qəzeti, 10 aprel 1987-ci il.
2. Naxçıvan teatrının salnaməsi. Naxçıvan: "Əcəmi" NPB, 2010, 735 s.
3. Qəhrəmanov Ə. Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı. Bakı: MBM, 2004, 420 s. s. 326
4. Rəhimli İ., Vəzirov C. Naxçıvan teatri. Bakı: Aspoliqraf, 2008, 352 s. s. 261
5. Rəsulova R. "Mənim qayınam" Naxçıvan səhnəsində aqışlarla qarşılır. "Şərq qapısı" qəzeti, 20 noyabr 2003-cü il.

*AMEA Naxçıvan Bölməsi
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
e-mail: aliqehreman@yahoo.com*

Ali Gahramanov

YASAMAN RAMAZANOVA: ACTRESS AND FIRST FEMALE DIRECTOR OF THE NAKHCHIVAN THEATER

The article deal with the life and stage activities of the people's artist of the Republic of Azerbaijan Jasmine Allahvedi's daughter Ramazanova. In his Nakhchivan scene, Khuraman ("Vagif"-S.Vurgun), Sussan-Sunbul ("Man of the Man"-Anar), Nazli ("Dead"-J.Mammadguluzadeh), Zargul ("Haray Voice"-H.Razi), Khumar ("My God is Beauty and Love"-K.Agayeva), Ismet, Pigeon, Nina ("Mother", "Gulf", "Sheikh Sanan"-Husein Javid), Zemfira ("Pirates"-A.Pushkin), Seda ("The ring of happiness "-V.Samedoglu), Gulachar ("Atabeylar"-N.Hasanzadeh), Gamza ("Your name is my taste"-S.Dagli), Nargiz ("Alincha Tower"-H.Arzulu). Humay ("Komsomol Poem"-I.Joshgun), Telli ("Arshin mal alan"-U.Hajibeyov), Hijran ("Hijran"-Sabit Rahman), Nazan ("Girl of the Stranger"-O. Kamal), Turhan ("Dali Ibrahim"-T.Olfazoğlu), Lamia ("Heart of the Desert"-R.N.Guntakin), Hilal ("Strange Man"-N.Hikmet), Korifey ("Electra"-Sophocle), Alina ("Astana"-A.Dudarev) as soon as talking about the images he created. The performances made by Jalil Mammadguluzadeh in the Nakhchivan State Musical Drama Theater and at the Nakhchivan State Puppet Theater were reviewed. Also the Puppet Theater was represented at the International Festivals.

Keywords: *Yasaman Ramazanova, director, artistic director, theater, actor, performance, drama, scene.*

Али Гахраманов

ЯСЕМЕН РАМАЗАНОВА: АКТРИСА НАХЧЫВАНСКОГО ТЕАТРА И ПЕРВАЯ ЖЕНЩИНА-РЕЖИССЕР

В статье говорится о жизни и сценой деятельности народной актрисы Азербайджанской Республики Ясемен Аллахверди кызы Рамазановой. Здесь сообщается об образах, сыгравших ею на Нахчыванской сцене, таких, как Хураман («Вагиф»- С.Вургун),

Сюсен-Сюнбул («Адамын адамы»-Анар), Назлы («Мертвецы»- Дж.Мамедкулизаде), Заргюл («Голос зова»-Гусейн Рази), Хумар («Моя Тенгри красота, любви»-К.Агаева), Исмет Гёерчин, Нина («Мать», «Пропасть», «Шейх Санан»-Гусейн Джавид), Земфира («Цыганы»-А.Пушкин), Седа («Судебное кольцо»-В.Самедоглы), Гюлачар («Атабеки»-Н.Гасанзаде), Наргиз «Крепость Алиндже»-Г.Арзулу), Гумай («Поэма Комсомол»-Искендер Джошкун), Телли («Аршин мал алан»-У.Гаджибеков), Гиджран («Гиджран»-Сабит Рахман), Назан «Дочь чужого»-О.Кямал), Турхан («Дели Ибрагим»-Т.Офлазоглы), Ламия («Додактан Калбе»-Р.Н.Гюнтекин), Хилал («Станный человек»-Н.Хикмет), Корифей («Электра»- Софокл), Алина («Астана»-А.Дударев). Одновременно обращается внимание на постановку спектакля на сцене Нахчыванского Государственного Музыкального Драматического театра и в Нахчыванском Государственном Кукольном Театре и исследованы представления Кукольного Театра в международных фестивалях.

Ключевые слова: Ясемен Рамазанова, директор, художественный руководитель, театр, актёр, спектакль, драматический, сцена.

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtekin Salamzadə tərəfindən təqdim olunmuşdur)

Daxil olma: İlk variant 16.10.2019

Son variant 22.11.2019